Achtergronden en overdenking van zondag 15 september 2019

Daniël
Het boek Daniël is volgens veel bijbelwetenschappers het jongste boek het 'Oude Testament'. Het bestaat uit twee delen: verhalen over Daniël en visoenen over de eindtijd, o.a. over 'De mensenzoon'.
De verhalen over Daniël lijken erg op die over Jozef in Genesis en ook over Ester: een enkeling, in een vreemde omgeving, met een bijzondere opdracht en een bijzondere zegen – zo blijkt. In alle boeken blijft God lang verborgen. De verhalen weerspiegelen de ballingschap van het volk Israël, onderdrukking en dreigende vervolging. Daniël is waarschijnlijk geschreven na de ballingschap, toen het volk Israël in eigen land met vreemde overheersing en dienst aan vreemde goden te maken had. De vraag was dus ook: hoe te leven als minderheid? Pas je je aan of ga je tegen de stroom in? Daniël is dan een voorbeeld, net als Jozef en Ester.
Net als m.n. in Ester zit ook de Daniël-verhalen veel humor; de verhalen – bedoeld om voor te lezen – zijn prachtig verteld, met subtiele grapjes, bijv. over de koning die eigenlijk machteloos is, en die eigenlijk zelf tot God moet bidden om Daniël te redden.

Vraaggebed?
Ook zoiets is dat Daniël het gestelde gebod helemaal niet overtreedt. Want hij vraagt niets aan God: hij dankt, aanbidt en prijst hem, zonder iets te vragen. Dat begrijpen de andere bestuurders in het land alleen niet: voor hen is bidden vragen, punt uit. Van een God vraag je iets, je wil iets hebben – en het gaat dus om jouw wil. Dat bidden ook iets anders zou kunnen zijn, je richten op God, op zijn wil – dat kunnen we niet begrijpen. Te vreemd. Te joods.

Actueel
Hoofdstuk 6 is een herkenbaar en actueel verhaal. Niet met de leeuwenkuil, maar wel vanwege de jaloezie onder bestuurders en het wantrouwen tegen een vreemdeling. Die is anders, heeft andere goden: is die wel te vertrouwen, is die wel loyaal aan onze staat, onze wet?
Hoofdstuk 6 kun je ook lezen als een verhaal over antisemitisme en discriminatie.

Minderheidssituatie
Als verhaal over een minderheid wordt het misschien ook steeds meer herkenbaar voor ons als christenen, als kerk, in een niet- of steeds minder christelijke wereld. Dan kan Daniël voorbeeld en inspiratiebron zijn. Hebben wij net als hij open vensters in de richting van God, van Gods belofte? Hebben wij ook een bijzondere bron van kracht en inspiratie, die ons anders maakt dan onze omgeving?

Het boek Daniël in jodendom en christendom
Het boek Daniël is in jodendom en christendom verschillend gewaardeerd, en krijgt ook een verschillende plaats in de bijbel. In onze bijbel staat Daniël bij de profeten, vlak na de grote drie Jesaja, Jeremia en Ezechiël. In de Hebreeuwse bijbel wordt het gerekend tot de 'Geschriften' en niet tot de profeten! Volgelingen van Jezus zagen zijn komst voorspeld in de visioenen van Daniël, en dat maakte die visioenen een belangrijke profetie. In het jodendom lag dat anders.

Preek

Wat doe je als je het moeilijk hebt, als je zware, heftige tijden beleeft? Dus als je even niet kunt helpen, als jezelf ook niet kunt helpen, als je niet weet waar je het zoeken moet? Heb je een veilige plek, een plek om te schuilen?
(Overigens helpt helpen vaak wel, iets doen voor een ander, juist als je het zelf moeilijk hebt.)

Ik denk dat muziek voor veel mensen zo'n schuilplaats is, dat je liedjes hebt voor je verdriet, voor je woede, je angst. En daar kun je troost vinden en kracht.

Het geloof en de kerk waren heel lang ook zo'n schuilplaats, en zijn dat nog steeds. Ook met muziek en liedjes, met psalmen en gezangen. Ook daarom niet zo gek dat er Top2000-diensten zijn, daar komt dat samen. de troost van God, in
Je hoort, je zingt mee en het is alsof de ramen opengaan, zoals bij Daniël. En dat is wat we met God verbinden, dat is wat Hij doet. Er is perspectief, of relativering: dat er nog een heel andere wereld is, dat er meer is dan de narigheid waar je in zit. Er is nog een heel ander verhaal te vertellen. Een goed verhaal, een sterk verhaal.

Dat is de bijbel: een boek, een verzameling boeken geschreven vanuit de narigheid. Het is het verhaal van het volk Israël – niet als machtig volk, op het toppunt, maar op een dieptepunt, in de ballingschap: dwz. weggevoerd uit het land dat God beloofd had, door hun eigen stommiteit, hun eigen schuld. En zo leek het ook voorgoed van God los, want die heeft ons toch losgelaten, wat merk je van hem …
Maar dan ken je God nog niet en de bijbel vertelt in allerlei verhalen en liederen dat God er dan opeens weer is, en dat zijn Naam – Ik ben met jullie, Ik zal er zijn – waar blijkt. Met dat verhaal leeft Daniël, daarom bidt hij (en let op: Hij vraagt niet eens wat aan zijn God, hij richt zich alleen op hem en aanbidt hem en herinnert zich Jerusalem, dat verhaal van Ik ben, Ik zal, zijn belofte …)
Dat vertelt en zingt in de Psalmen van God als schuilplaats, als een toevlucht, een basis, een houvast. Daniël leeft ermee, elke dag. Niet alleen in de nood. Maar dan ook, als er dreiging is, ook als het einde nabij lijkt. Zo vrij van angst… Met een rust en een vertrouwen bidt hij gewoon door. Al lezen we niet dat hij niet bang is. Want uiteindelijk gaat het niet om Daniël. Het gaat om zijn God.

Van Jezus horen we wel dat Hij bang is. In zijn leven komt dat hele verhaal van Israël en van Daniël komt samen. Ook daar blijkt die vreemde God er opeens toch weer te zijn – als mensen ervaren dat zijn dood niet het einde is, maar dat Jezus er weer is. En dan gaat dat verhaal de hele wereld in. Het is een sterk verhaal. Niet te geloven misschien ook: dat duisternis en dood overwonnen worden, ja al overwonnen zijn. Maar dat verhaal is steeds weer bevestigd. Mensen herkennen het: dat het licht het duister overwint. Ze horen dat dat het werk van God is, en dat dat licht alle duister, ook het duister in jezelf al overwonnen heeft! Mensen in de synagoge en de kerk hebben het ervaren. Niet altijd, en soms anders dan gedacht en dan je zou hopen. Maar die verhalen, die liederen werden hun verhaal, hun lied.

Ze hebben ervaren dat deze God er is – bij hen, bij jou. Dan gaan je ramen open gaan, dat er een ander verhaal is, een andere wereld, hoop, perspectief. Heel anders dan zoveel verhalen van koningen, presidenten, multinationals, fake news, van vijandschap, en eigen volk eerst, van die vreemdelingen die niet te vertrouwen zijn, of de Joden ... Daar wordt de bijbel zelfs voor misbruikt.

Maar het is een ander verhaal. Dat de wereld van God is, dat God heel die wereld wil redden – en dat Hij dat eigenlijk al gedaan heeft. Doordat Hij niet vanuit de hemel zomaar een beetje kracht geeft, maar erbij is, en bij je komt. In een engel, bij Daniël.
Dat verhaal van de bijbel, het evangelie van Jezus, dat brengt die beweging op gang die in dit goede-doelenweekend ook zit, die het draagt en zin geeft. Niet een beetje helpen. Maar compassion. Echt mee-lijden. Bewogen zijn om die ander, mens als jij, alleen minder fortuinlijk, en die het dus alleen niet redt. Die iemand nodig heeft die er voor hem of haar is.

Diegene is er. In de hemel. En op aarde. Daar waar mensen hem zoeken in gebed. Of waar ze zijn werk doen. Geloof dat verhaal, maak het jouw verhaal, en speel dan ook jouw rol in dat verhaal.
Er kan zomaar iemand zijn die jou nabij is en helpt. En omgekeerd. En in dat alles blijkt God nabij.
Amen.

We gaan zingen (of luisteren) en de beweging in de dienst voortzetten. Eerst naar binnen, een lied over schuilen – dat te zingen is over het schuilen bij God: ‘Mag ik dan bij jou’.
En dan straks zingen we onszelf naar buiten: You’re the voice…

ds Coen Constandse